

Täysistunto

Torstai 13.9.2018 klo 15.59—18.11

3. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Suomen osallistumisen jatkamisesta turvallisuussektorin koulutusyhteistyössä Irakissa

Valtioneuvoston selonteko VNS 4/2018 vp

Valiokunnan mietintö UaVM 8/2018 vp

Ainoa käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Nyt päätetään ulkoasiainvaliokunnan mietinnön UaVM 8/2018 vp pohjalta kannanotosta selonteon johdosta.

Ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajan esittelypuheenvuoron jälkeen keskustelu käydään etukäteen pyydettyjen puheenvuorojen osalta nopeatahtisena. Ryhmäpuheenvuorokierrosta ei ole. Etukäteen varattujen puheenvuorojen pituus on enintään 5 minuuttia. Puhemiesneuvosto suosittaa, että myös nopeatahtisen keskusteluosuuden jälkeen pidettävät puheenvuorot kestävät enintään 5 minuuttia.

Keskustelu

17.03 **Matti Vanhanen kesk** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Poimin tästä ulkoasiainvaliokunnan vastauksesta oikeastaan neljä aihealuetta keskustelun pohjaksi.

Ensinnäkin valiokunta pitää Suomen osallistumisen jatkamista Irakin koulutusoperaatiossa perusteltuna. Suomen on tärkeä jatkaa osallistumista kansainväliseen Isilin vastaiseen toimintaan ja Irakin vakauttamiseen laaja-alaisesti. Tämän operaation koulutusvahvuus laskettaisiin tämän päätöksen myötä noin 100 sotilaasta noin 80:een, ja tämä luku pitää sisällään osallistumisen koulutus- ja neuvonantotehtäviin sekä osallistumisen tarpeellisiin esikunta-, hallinto- ja tukitehtäviin. Tärkeää on myös huomata, että tämä 80 sotilaan määrä pitää sisällään mahdollisen ja todennäköisen Suomen osallistumisen Naton organisoimaan koulutusoperaatioon, joka parhaillaan on myös ulkoasiainvaliokunnan käsittelyssä ja lähtee 1—5 sotilaan osallistumisesta.

Valiokunnan varsinainen päätösehdotus eduskunnalle on, että eduskunnalla ei ole huomautettavaa selonteon johdosta.

Toisekseen hieman luonnehdintaa tästä OIR-operaatiosta. Se on siis Isilin vastaisen kansainvälisen koalition johtama operaatio. Vuonna 2014 käynnistyneen operaation tavoitteena Irakissa on Isilin pysäyttäminen, heikentäminen ja lopulta tuhoaminen, Irakin turvallisuusjoukkojen suorituskykyjen kehittäminen ja turvallisuustilanteen vakauttaminen. Operaatioon osallistuu 26 maata yhteensä yli 9 000 sotilaalla. Koulutustoiminta ja neuvonantotoiminta ovat keskeinen osa OIR-operaation toimintaa. OIR-operaatiolla ei ole varsinaista YK:n mandaattia, mutta se tukeutuu YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmaan ja Irakin hallituksen pyyntöön. Suomi on osallistunut OIR-operaation osana toteutettavaan

Pöytäkirjan asiakohta PTK 83/2018 vp

turvallisuussektorin koulutus- ja neuvonantoyhteistyöhön vuodesta 15 alkaen. Suomi on osallistumisensa aikana suorittanut koulutus- ja neuvonantotehtäviä kurdien peshmerga-joukoille sekä Irakin keskushallinnon alaisille turvallisuusjoukoille Pohjois-Irakissa ja myös muualla Irakin alueella. Selonteon mukaan suomalaisten antama koulutus Irakissa on parantanut koulutettavien joukkojen kykyä toimia kokonaisena yksikkönä ja kehittänyt kykyä selviytyä taistelutilanteessa sekä luonut perusteita hallita turvallisuustilanteita ja -alueita. Lääkintäkoulutus on pienentänyt haavoittuneiden kuolleisuutta, ja etenkin improvi-soituihin räjähteisiin liittyvä koulutus on vähentänyt tappioita koulutettavien keskuudessa.

Uuden operaation osalla on ehkä kaksi ikään kuin Suomen osallistumisen kannalta keskeistä muutosta. Ensinnäkin selonteossa kerrotaan, että Suomen osallistumisen painopistettä on tarkoitus muuttaa ja se siirretään Irakin keskushallinnon hallitsemalle alueelle. Erbiliin tukeutumista jatketaan toistaiseksi. Saadun selvityksen mukaan OIR-operaatio on transformaatiovaiheessa ja tämä vaikuttaa suoraan myös suomalaisten tuleviin tehtäviin operaatioissa. Tärkeää on havaita se, että taistelevien joukkojen koulutuksesta ollaan nyt siirtymässä kohti alueen turvallisuudesta vastaavien joukkojen koulutusta. Tarkoituksena on muuntaa taistelutehtävissä olleet joukot normaaliksi rauhanajan turvallisuuskoneistoksi, jolla on kansan luottamus ja joka tavanomaisin keinoin pitää yllä yhteiskunnan turvallisuutta.

Kolmas huomiomme liittyy operaation riskiarvioon, voimankäyttöoikeuksiin ja joukkojen asemaan. Me toistamme aikaisemman arvion vuodelta 17, että kyseessä on olosuhteista johtuva korkean uhkatason operaatio. Isil kykenee edelleen toteuttamaan terrori-iskuja maassa, ja selonteon mukaan OIR-operaatiojoukot ovat potentiaalinen iskukohde. Suomalaisten toiminta OIR-operaatioissa on valiokunnan saaman selvityksen mukaan sujunut suunnitellusti, eivätkä suomalaisjoukot ole kärsineet tappioita. Valiokunta korostaa tästä huolimatta sen merkitystä, että joukkojen toimintaa Irakissa suunnitellaan ja kehitetään jatkossakin näkökulmasta, joka minimoi riskit suomalaisjoukkojen osalta. Valiokunta korostaa, että kaikkiin uhkakuviin on varauduttava perusteellisesti Suomen osallistumisen painopisteen ja toiminta-alueen nyt muuttuessa.

Neljäntenä huomiona nostan esille tilanteen Irakissa, jota valiokunta lausunnossaan käsittelee huomattavasti laajemmin kuin tässä suullisesti esittelen. Selontekoon sisältyy yleisarvio Irakin tämänhetkisestä tilanteesta. Arvion mukaan Irakin asevoimat ovat Isilin vastaisen koalition tuella vallanneet takaisin alueita siten, että Isilin hallussa on enää 2 prosenttia Irakin pinta-alasta. Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa tuotiin kuitenkin selkeästi esiin, että alueellisista tappioista huolimatta järjestö muodostaa edelleen merkittävän uhan niin Irakin kuin kansainvälisellekin turvallisuudelle. Isilin rakenteen muutos keskusjohtoisesta terroristiorganisaatiosta maailmanlaajuiseksi hajanaisista soluista koostuvaksi verkostoksi muuttaa sen luoman uhan luonnetta ja tekee esimerkiksi järjestön saaman rahoituksen jäljittämistä vaikeaa. Järjestö hallitsee edelleen pieniä alueita Irakin pohjoisosassa ja kykenee toteuttamaan terrori-iskuja. Selonteon mukaan ääriyhmiä toiminta kohdistuu ensisijaisesti šiialaista väestöä ja turvallisuusjoukkoja vastaan, mutta myös koalition joukkoja pidetään mahdollisina iskukohteina. Saamamme selvityksen mukaan ne tekijät, jotka johtivat järjestön suosioon etenkin sunniväestön keskuudessa järjestön toiminnan alkuvaiheessa, ovat edelleen olemassa. Näihin kuuluvat muun muassa tyytymättömyys hallinnon toimintaan, korruptio, työttömyys, taloustilanne ja näköalattomuus.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 83/2018 vp

17.10 **Ulkoministeri Timo Soini:** Arvoisa herra puhemies! Kiitän ulkoasiainvaliokuntaa mietinnöstä sekä puolustusvaliokuntaa lausunnosta, joissa on esitetty arvokkaita näkemyksiä Suomen turvallisuussektorin koulutustoiminnasta Irakissa, ja olen myös mielissäni, että täällä keskustelussa on paljon sekä ulkoasiainvaliokunnan että puolustusvaliokunnan jäseniä. On hyvin arvokasta, että näitä asioita käsitellään perusteellisesti ja muodostetaan yhdessä Suomen ulkopoliittista linjaa ja kantaa ja kannetaan siitä kollektiivisesti huolta.

Kansainvälisen koalition pääseminen tavoitteisiin Irakissa on ollut odotettua nopeampaa. OIR-operaatio on siirtymässä viimeiseen, neljänteen vaiheeseen, jonka tavoitteena on turvallisuustilanteen normalisointi. Kuten mietinnössäkkin todetaan, vaikka Isilin aseman heikentyminen on vakauttanut Irakin turvallisuustilannetta, on se edelleen epävakaa, ja myös alueellisia eroja on paljon. Isilillä on edelleenkin hallussa pieniä alueita Irakin Syyrian vastaisella rajalla, ja se kykenee toteuttamaan terrori-iskuja.

Isil muodostaa edelleen uhan myös kansainväliselle turvallisuudelle. On arvioitu, että osa Isilin taistelijoista jää Lähi-idän alueelle, osa pyrkii takaisin lähtömaihinsa, osa mahdollisesti suuntaa kohti Eurooppaa. Isilin propagandaan vaikuttaminen on tärkeä osa kansainvälisen koalition toimintaa. Oleellista on myös Syyrian tilanteen kehittyminen ja maan turvallisuustilanteen vakauttaminen.

Paitsi Isilin lopullisesta kukistamisesta Irakin turvallisuustilanteen kehittyminen jatkossa riippuu oleellisesti maan tulevan hallituksen kyvystä puuttua yhteiskunnallisiin ongelmiin, mukaan lukien korruptio, hallinnon toiminta, talous ja työttömyys sekä eri väestöryhmien huomioiminen. Toukokuun vaalien jälkeiset hallitusneuvottelut ovat vaikeat ja jatkuvat edelleen.

Arvoisa herra puhemies! Kansainvälisen yhteisön rooli Irakin vakauttamisessa on taitekohdassa. Sotilaallisen kriisinhallinnan ohella tarvitaan yhteiskunnan vakautta ja elinkelpoisuutta tukevia toimia. Ja kuten valiokunta toteaa, yhteistyö eri kansainvälisten operaatioiden ja muun avustustoiminnan välillä on tärkeää kokonaisvaltaisen toiminnan edistämiseksi ja johdonmukaisten vaikutusten aikaansaamiseksi Irakissa, maan omaa kasvavaa vastuuta ja toimintakykyä ja kapasiteettia unohtamatta.

Suomi korostaa kokonaisvaltaista lähestymistapaa ja myös toimii tämän mukaisesti osallistuen sotilaallisen kriisinhallinnan lisäksi kansainvälisen koalition poliisikoulutukseen ja EU:n siviilikriisinhallintaoperaatioon sekä vakauttamiseen, miinanraivaukseen ja humanitaariseen apuun. Hanketta Irakin ammatillisen koulutuksen kehittämiseksi valmistellaan.

Suomen ja Irakin väliset suhteet ovat tiivistyneet viime vuosina merkittävästi. Suurlähetystön uudelleen avaaminen Bagdadiin parantaa mahdollisuuksia seurata Irakin tilannetta, edistää kahdenvälisiä suhteita, keskustella ratkaisujen löytämisestä yhteisiin haasteisiin, kuten maahanmuutto ja palautukset, vaikuttaa kansainvälisten järjestöjen toimintaan sekä auttaa suomalaisia yrityksiä pääsemään mukaan Irakin jälleenrakennukseen.

Arvoisa herra puhemies! Ulkoasiainvaliokunta kiinnittää mietinnössään huomiota siihen, että eduskunnan käsittelyssä on myös selvitys Suomen osallistumisesta Naton uuteen koulutusoperaatioon Irakissa, ja toteaa: ”Mikäli näihin operaatioihin tullaan hakemaan jatkomandaattia, olisi molempien operaatioiden yhtäaikainen käsittely eduskunnassa jatkossa perusteltua.” Otamme tämän huomioon ja pyrimme jatkossa mahdollisuuksien mukaan kokonaisvaltaisempaan osallistumispäätösten tekemiseen.

Arvoisa herra puhemies! Ulkoasiainvaliokunta kiinnittää mietinnössään huomiota myös operaatioissa toimivien suomalaisten turvallisuuteen. Ääriryhmien toiminta Irakissa koh-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 83/2018 vp

distuu ensisijaisesti šiialaista väestöä ja Irakin turvallisuusjoukkoja vastaan, mutta myös koalitiojoukot voivat olla iskujen kohteena. Operaation turvallisuustilannetta seurataan jatkuvasti, ja Puolustusvoimat on varautunut turvallisuustilanteen nopeisiin muutoksiin.

Ja lopuksi: Isilin vastaisessa koalitiossa on tällä hetkellä 78 jäsentä. On tärkeää, että Suomi on mukana toiminnassa kansainvälisessä rintamassa terrorismia vastaan ja tuo toimintaan oman osaamisensa ja panoksensa. Laaja kansainvälinen yhteistyö ja kokonaisvaltainen lähestymistapa edistävät niin Lähi-idän alueellista kuin kansainvälistä vakautta ja turvallisuutta, joka on eittämättä myös Suomen etu.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Arvoisat edustajat, tämä antanee aihetta pieneen debattiin, ei kovin pitkään, pieneen kuitenkin. Pyydän nyt niitä edustajia, jotka haluavat käyttää vastauspuheenvuoron, nousemaan ylös ja painamaan V-painiketta.

17.15 Jutta Urpilainen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sosiaalidemokraattinen eduskuntaryhmä tukee Suomen osallistumista Irak-operaatioon selonteossa esitetyllä tavalla. Näemme osallistumisen operaatioon osana Suomen globaalin vastuun kantamista, mikä on mielestämme myöskin osa Suomen ulkopoliittikkaa.

Irakin tueksi perustetulla kansainvälisellä koalitiolla on ollut aidosti ratkaiseva merkitys Isilin vastaisessa taistelussa, ja myöskin tuloksia on saatu aikaan. Vaikka tällä hetkellä Isilin asema on heikentynyt, on kuitenkin huolehdittava siitä, että kyetään aidosti puuttumaan niihin juurisyyihin, miksi varsinkin nuoret ovat lähteneet mukaan Isilin toimintaan. Näitä ovat, niin kuin valiokunnan puheenjohtaja täällä jo totesi, työttömyys, koulutuksen puute, näköalattomuus ja niin edelleen. Niinpä myös Irakissa tarvitaan kokonaisvaltaista lähestymistapaa, jotta voisimme toisaalta vakauttaa Irakin tilannetta ja ennaltaehkäistä Isilin uutta vahvistumista.

17.16 Ilkka Kanerva kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puheenjohtaja! Valiokuntien koko lailla yksimieliset käsittelyt kertovat myöskin siitä, että tämä hallituksen esittämä linjaus nauttii varsin laajaa, saumatontakin tukea eduskunnan piirissä niin ulkoasiainvaliokuntaa kuin puolustusvaliokuntaakin koskien, ja näin tietysti on hyvä. Suomi on tässä asiassa nyt itse asiassa ottamassa lisää vastuuta. Ulkoasiainministeri tuossa äsken viittasi muun ohella siihen, että me haluamme olla tarkemmin perillä näistä kysymyksistä perustamalla suurlähetystömme Bagdadiin.

Minä kuitenkin haluaisin hieman kuulla ministerin arvioita siitä, miten hän näkee tällä hetkellä Euroopan unionin tavan ja ikään kuin päätökset sen suhteen, kuinka Euroopan unionin ulkopoliittisen linjan yhtenäisyys tämänkaltaisissa asioissa toteutuu.

17.17 Seppo Kääriäinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Alueellinen sota Irakissa on käytännöllisesti katsoen ohi taikka lähes ohi Isilin osalta, mutta niin kuin täällä on monessa puheenvuorossa aivan oikein todettu se raadollinen puoli, Isiliä tällaisena aatteena ja ideana ei ole lyöty. On todennäköistä, että se jatkaa toimintaansa, ilmeisesti se jatkaa toimintaansa terroristisoluina ja tehden omaa tuhotyötään sekä Irakin alueella että mahdollisesti myös muualla. Tämä on syytä kyllä noteerata.

Toisekseen on hyvin tärkeää, että Irakin tulevaisuutta katsotaan nyt tämänkin tehtävän päätöksen perusteella tammöisenä vakauttamisoperaationa, jossa pyritään vahvistamaan Irakin oman turvallisuusjärjestelmän vastuun ottamista omasta alueestaan, omista kansa-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 83/2018 vp

laisistaan, mutta myös siltä kannalta, että sen yhteiskuntaolot vähitellen tulevat sellaisiksi, että elämä rauhoittuu pitkän päälle myös sitä kautta.

Minäkin pidän erittäin tärkeänä sitä, että tällaiset vaikeat asiat, joihin liittyy myös omien rauhanturvaajiemme turvallisuusnäkökulmat, voidaan tehdä eduskunnassa mahdollisimman laajan poliittisen yhteisymmärryksen pohjalta.

17.19 Tiina Elovaara sin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni oleellista on se, miten nyt siirrymme sotilaallisesta konfliktista nimenomaan tähän yhteiskuntarauhan rakentamiseen, mikä edellyttää näiltä toimijoilta myös tällaista toiminnan muutosta. Meidän tarkoituksenamme on luoda elämän edellytyksiä ja siirtää irakilaisille mahdollisuuksia rakentaa omaa yhteiskuntaansa. Tässä keskeistä on tarkastella sitä toimintaympäristöä muun muassa ylisukupolvisuuden kautta eli siten, miten me katkaisemme sen konfliktin kierteen siten, että nuoriso ja tulevat sukupolvet eivät jatka sitä traumaa, joka siellä on.

Toinen asia: Meidän pitää tarkastella myös ympäristöä. Tiedämme, että monen konfliktin taustalla on enenevässä määrin myös ympäristökatastrofeja, kuten nyt Basran alueella Etelä-Irakissa on. Toivoisinkin, että ministeri pitää mielessään myös juuri nämä näkökulmat, ettemme keskity ainoastaan näihin sotilaallisiin kysymyksiin.

17.20 Pekka Haavisto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Irak on tärkeä maa myös Suomelle. Meillä on sinne itse asiassa jo pitkään jatkuneet suhteet. Tietysti sodat ovat tätä kehitystä keskeyttäneet, ja nyt meillä on sitten irakilaisia pakolaisia täällä, jotka seuraavat hyvin intensiivisesti, mitä heidän entisessä asuinpaikassaan ja maassaan tapahtuu, mahdollisesti suunnittelevat paluuta sinne, kun olot ovat turvalliset. On tärkeää, että osallistumme tähän operaatioon ja OIR:n jatko-operaatioon, mutta yhtä tärkeää on, että katsomme jo siviiliyhteiskuntaa ja siviiliyhteiskunnan kehittämistä, panemme siihen voimavaroja.

Täällä on jo tuotu esiin Irakin ympäristön tilanne. Valiokunnassa kuulumme asiantuntijoita, jotka kertoivat Basran tilanteesta, ilmastonmuutoksen vaikutuksesta, suolan vaikutuksesta veteen, juomaveteen, viljelykseen, kaikkeen tähän, ja tämä aiheuttaa myöskin yhteiskunnallista levottomuutta ja tuo yhteiskuntaan tällaisia riskejä.

On myös tärkeää seurata radikalisaatiota. Irakissa ovat voittaneet vaaleja poliitikot, joilla on tällainen ehkä lännen vastainen agenda, myöskin al-Sadr ja hänen kannattajansa [Puhemies koputtaa] ovat hyvin kriittisiä. Miten ministeri näkee tämän tyyppiset poliittiset riskit Irakissa?

17.21 Jani Mäkelä ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Irakin vakaus tietysti on meidän kannaltamme siinä mielessä tärkeä asia, että turvapaikkakriisin yhteydessä Euroopan läpi maahamme vaelsi suuri joukko irakilaisia. Heillä ei ollut suurellakaan osalla oikeutta turvapaikkaan. Nyt heidät pitäisi pystyä palauttamaan kotimaahansa, ja siellä pitäisi olla siihen riittävät olosuhteet. Tässä kuitenkin on ongelmana se, että Irak ei kaikissa tapauksissa ota kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneita kansalaisiaan takaisin maahan, ja tämä heittää varjon kaiken yhteistyön päälle, jota Irakin kanssa tehdään. Kaikki yhteistyö Irakin kanssa tulisikin asettaa kyseenalaiseksi, kunnes tämä asia tulee kuntoon. Tämä on kannaltamme hyvin nöyryyttävää, ja on käsittämätön ajatus, että maa ei ottaisi vastaan omia kansalaisiaan. Irakilaisille täytyy sanoa selvästi, että tämä ei käy tai rahahanat mene-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 83/2018 vp

vät kiinni. Kysynkin nyt, kun ministeri on paikalla: missä tilanteessa on tämä vuosia puhuttu palautussopimus Irakin kanssa?

17.22 **Antti Rinne sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On tärkeätä nyt toukokuun parlamenttivaalien jälkeen saada koottua toimintakykyinen hallitus Irakiin. Demokratian vahvistaminen, se, että eri väestöryhmien yhdenvertainen kohtelu tulee toteutumaan, on avainasemassa siinä, että Isil ei kykene nousemaan uudelleen. Myöskin naisten ja tyttöjen merkitys pysyvän rauhan ja vakaan yhteiskunnan rakentamisessa tulee korostumaan tuossa maassa.

Arvoisa puhemies! Lain mukaan suomalaisia voi palvella kriisinhallintatehtävissä enintään 2 000 ihmistä. Tämä tilanne on tällä hetkellä kohtuullisessa mallissa, mutta tilanne muuttuu Libanonin operaation päättyessä. Nyt tarvitaan uutta linjanvetoa kriisinhallinnan kokonaisuuteen. Arvoisa ministeri Soini, miten näette tämän suomalaisten osallistumisen? Näettekö, että tarvitaan vahvempaa osallistumista, aktiivista osallistumista YK:n ja EU:n mandaatilla toimiviin kriisinhallintaoperaatioihin? Erityisesti Afrikka on monessa suhteessa merkityksellinen Euroopan näkökulmasta, ja kriisinhallinta yhteistyössä kehitysyhteistyön kanssa on tärkeä elementti tulevaisuudessa.

17.23 **Pertti Salolainen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Suomen rooli Irakin kouluttamisessa on ollut aika merkittävä. Olemme kouluttaneet siellä yhteensä yli 3 000 sotilasta näiden viime vuosien aikana, ja sillä on ollut oma panoksensa myöskin maan rauhoittamisessa. Erityisesti siellä Kurdistanin alueella peshmerga-joukkojen koulutus aikanaan oli todella ratkaisevan tärkeätä, ja nyt on hyvä jatkaa tätä toimintaa tasapainoisen kehityksen varmistamiseksi. Se ei ole kuitenkaan helppoa. Maa on sisäisesti erittäin ristiriitainen, sunnit—šiiat-vastakohtaisuus on edelleen elävää, ja šii-alueella on ollut suuria yhteiskunnallisia levottomuuksia, muun muassa elintarvikkeitten hintojen nousun johdosta ja niin pois päin. Ja siellä ovat myöskin nämä täällä jo aikaisemmin mainitut ekologiset ongelmat nousseet esille, kun suolainen merivesi on noussut viljelysmaalle ja sillä tavalla olosuhteet ovat siellä heikentyneet. [Puhemies koputtaa]

Meidän ei tule myöskään nähdä Irakia pelkästään Irakin näkökulmasta vaan laajemmasta näkökulmasta, [Puhemies koputtaa] jossa nämä Isilin ideat alkavat elää yhä enemmän Pohjois-Afrikassa, eri puolilla maailmaa ja myöskin Suomessa — Suomen viranomaiset joutuvat olemaan valmiina kohtaamaan niitä haasteita, jotka [Puhemies koputtaa] tulevat Isilin joukkojen [Puhemies koputtaa] levittäytyessä myöskin tänne Eurooppaan.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Kun edustaja on jättämässä eduskunnan muutaman kuukauden päästä, niin 1 minuutti voi ihan hyvin olla 1.30. [Naurua]

17.25 **Li Andersson vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä tukee tätä valtioneuvoston selonteon esitystä Irakin koulutusoperaation osalta.

Mutta olemme samaa mieltä kuin edustaja tässä edellä siitä, että painopiste näissä operaatioissa pitäisi siirtää ei-sotilaalliseen toimintaan, jälleenrakennukseen, siviilikriisinhallintaan ja humanitaariseen apuun. Se on sellaista politiikkaa, jolla kaikista parhaiten voidaan edistää yhteiskuntavakautta, taistella juurikin tätä Isilin taustalla olevaa aatetta vas-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 83/2018 vp

taan ja myöskin huolehtia siitä, että tilanne siellä paikan päällä ei ole sellainen, että ihmiset joutuvat vastentahtoisesti jättämään omia kotejaan.

Sen sijaan pidämme valtioneuvoston toimintaa tämän Nato-operaation osalta ongelmallisena. Tasavallan presidentti ja ministerivaliokunta UTVA siis ovat linjanneet, että Suomi osallistuu tähän Naton Irakin-koulutusoperaatioon, siitä huolimatta, että tästä ei ollut silloin annettu selvitystä eduskunnalle. Meidän eduskuntaryhmä ei näe syytä Suomen osallistumiseen tähän Nato-johtoiseen [Puhemies koputtaa] operaatioon Irakissa.

17.26 Aila Paloniemi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Irakissa pidettiin parlamenttivaalit tämän vuoden toukokuussa. Äänestysprosentti jäi perin alhaiseksi, eikä maahan ole vielä kyetty muodostamaan toimintakykyistä hallitusta. Vaikka poliittinen tilanne onkin Irakissa hankala, niin on aivan selvää, että Irak tarvitsee mahdollisimman nopeasti toimintakykyisen hallituksen yhteiskunnan vakauttamiseksi ja maan eri osien elinolosuhteiden kehittämiseksi.

17.26 Tom Packalén ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Irakin ongelmat juontavat jo hyvin pitkälle, erityisesti vuoteen 2003, ja nämä samat ilmiöt toistuvat aina säännöllisin ajoin. Näitä pitäisi sen takia katsoa vähän pidemmälle. Muistan, kun varoitin tässäkin salissa vuonna 2013 Isilistä ja siihen suhtauduttiin silloin vähän hymähdellen, ja sitten se ongelma lopulta räjähti käsiin.

Toivoisin, että nyt löydettäisiin semmoisia kokonaisvaltaisia ratkaisuja Irakin osalta, mihin vaaditaan sitä kehitysapua, siviilikriisinhallintaa ja myös sotilaallista kriisinhallintaa, että me todella saisimme sen rauhoitettua sillä tavalla, että se myös pitkän ajan kuluksi olisi rauhallinen paikka.

Mutta haluaisin tarttua oikeastaan vielä tähän edustaja Mäkelän hyvin esittämään kysymykseen: Toivoisin, että tähän oikeasti panostettaisiin mutta löydettäisiin kyllä kanssa sitten semmoisia yhteistyön säveliä sinne, niin että esimerkiksi Irak suostuisi ottamaan omat kansalaisensa takaisin, ketkä heille kuuluvat, keillä ei ole maassaolodellytyksiä täällä Suomessa. Onko tähän nyt mahdollisuuksia esimerkiksi uuden suurlähettilään toimesta, [Puhemies koputtaa] onko hänelle asetettu tällaisia tavoitteita? — Kiitos.

17.28 Mika Kari sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tässä keskustelun yhteydessä on hyvin tullut esiin se, että Suomen osallistuminen tällaisiin kansainvälisiin kriisinhallintaoperaatioihin on myös suomalaisille iso asia, ja me haluamme kantaa osaltamme siitä vastuuta. Mutta kuitenkin tämä polku näihin tilanteisiin tulee vuosien ja vuosikymmenien erilaisen eriarvoistumisen, kriisien ja jatkuvan sotatilan, pakolaisvyöryn ja muun jälkeen. Vuonna 2015, kun tämä hallitus aloitti, ensi työkseen hallitus leikkasi kehitysyhteistyöstä — jos oikein muistan useita satoja miljoonia euroja — ja nyt sitten kriisinhallintaoperaatioihin joudutaan ei luonnollisesti tämän syyn takia, mutta sanotaan, että tässä kokonaisuudessa näkyy myös se, että joudutaan laittamaan rahaa näihin kriisinhallintaoperaatioihin, kun kansainvälinen yhteisö epäonnistuu niissä pehmeämmissä keinoissa vaikuttaa yhteiskunnan pysyvyyteen.

Me puhumme usein täällä kriisinhallintaoperaatioista selontekojen yhteydessä ja muutenkin, mutta hyvin vähän, ja minun mielestäni liian vähän, tästä kokonaisuudesta, jossa toinen puoli sotilaallisen toiminnan lisäksi on tämä humanitäärinen apu. Ministeri Soini,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 83/2018 vp

pitäisikö eduskunnassa käydäkin keskustelu [Puhemies koputtaa] Suomen kriisinhallinnan kokonaisuudesta, ei ainoastaan näistä siivuista?

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Myönnän vielä viimeiset pyydetty vastauspuheenvuorot: edustaja Ruoho, edustaja Paatero ja edustaja Mäkipää. Sitten ministerille pari minuuttia, ja sitten jatketaan puhujalistan mukaan.

17.29 **Veera Ruoho kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Selonteko antaa osaltaan signaalin, ettei Suomi hyväksy terrorismia myös jatkamalla osallistumista Isisin vastaiseen työhön. Toisaalta samanaikaisesti Suomella on hyvä ymmärrys, kuten UaV:n mietinnöistäkin voi lukea, kokonaisvaltaisesta lähestymistavasta puuttua juurisyihin ja vakauttaa yhteiskunta kestävästi. Edustaja Kääriäinen puhui osuvasti vakauttamisoperaatiosta. Koulutusyhteistyö on yksi parhaimmista keinoista vaikuttaa kestäväällä tavalla, ”training the trainers”, mutta se on vain yksi keino. Ulkoministeri Soini kertoikin eri keinoista vaikuttaa, aina humanitäärisestä avusta siviilikriisinhallinnan keinoihin.

Edustaja Mäkelä toi esille avun ja yhteistyön ehdollistamisen, mutta se ei todellakaan ole mikään yksinkertainen asia. Silloin jäisi iso osa kansasta, jolla ei ole mitään vaikutusmahdollisuutta, täysin avun ulkopuolelle, vain sen takia, kun maan hallinto tai virkamiehet eivät ole kykeneviä yhteistyöhön.

17.30 **Sirpa Paatero sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Puolustusvaliokunnan osalta kiinnitimme huomiota ihan jo tämmöiseen tekniseen asiaan, että meille tuli selonteko tänne silloin kesäkuun viimeisellä viikolla ja kaksi viikkoa siitä eteenpäin on sovittu tästä Nato-operaatiosta. Miksi näitä ei voitu tuoda samanaikaisesti, koska silloin kesäkuun viimeisen viikon jälkeen ei ollut yhtään valiokunnan kokousta, missä olisi edes voinut aloittaa tämän selonteon käsittely? Haluttiinko pitää salassa tähän Nato-operaatioon osallistuminen ja se käsittely? Jäimme ihmettelemään ja toivoimme, että seuraavalla kerralla tämmöistä ei tapahdu.

Tämä kriisinhallintaan osallistuminen on vähentynyt, niin kuin tässä on tullut esille useamman kerran, ja tässä on ollut hieman epäselvyyttä, että kun suomalaisia halutaan kuitenkin ulkomaille, niin nyt on lisätty sotilaallista harjoitustoimintaa kansainvälisesti mutta otettu kriisinhallinnasta pois. Onko se jotenkin tämmöinen uusi tulevaisuuden linja? Miten Suomi on mukana apuna kokonaisturvallisuudessa naisten ja lasten lisäksi, kun siellä on noin [Puhemies koputtaa] miljoona pakolaista yhä edelleen?

17.32 **Lea Mäkipää sin** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt ollaan OIR-operaatioissa vaiheessa kolme ja siirtymässä vaiheeseen neljä, jonka tavoitteena on normaaliolojen vakauttaminen Irakissa. Ja neljänteen vaiheeseen siirtyminen edellyttää, että Isil olisi täysin tuhottu. Täällä mainittiin, että 2 prosenttia olisi Isilin hallinnassa, mutta tiedämme myös, että maassa ollaan hyvin jäljessä kaikesta: on turvattomuutta, tasa-arvosta ei ole tietoa, osa maasta on raunioina ja miinoitettu. Kysyisinkin, miten ministeri näkee operaation tulevaisuuden: milloin Isil saadaan täysin kukistettua, ja milloin itse operaatio saatettaisiin päätökseen? Osaako ministeri vastata tähän?

Pöytäkirjan asiakohta PTK 83/2018 vp

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ja nyt ministerille, josko 2 minuuttia... No, lähdetään siitä, että annetaan 3 minuuttia, vaikka näissä meidän fileissa ei sellaista 3:a minuuttia olekaan.

17.33 Ulkoministeri Timo Soini: Arvoisa herra puhemies! Puhun niin pitkään kuin te sallitte, tässä tuli aika paljon kysymyksiä.

Mutta aloitetaan näistä pehmeimmistä asioista, koska on hyvin tärkeitä — muun muassa edustaja Elovaara ja monet muut toivat esille sitä — mitä sitten tapahtuu, kun saadaan asia rauhoittumaan. Eli siinä on totta kai infrastruktuurin korjaaminen, toimeentulon tukeminen, talouden elvyttäminen, aluehallinnon tukeminen ja sovinnonteko. Siis nämähän ovat aivan olennaisia asioita, jos halutaan, että se yhteiskunta lähtee menemään eteenpäin.

Sitten kun kysytte, mitä Suomi on tehnyt, niin helmikuussa 2018 järjestetyssä Irakin jälleerakennuskonferenssissa Suomi teki 10 miljoonan euron tukilupauksen, ja tähän sisältyy muun muassa tuki Irakin ammatillisen koulutuksen kehittämiseksi. Kyllä näitä toimenpiteitä on tehty ja tehdään.

Ja tietenkään hallitus ei salaile yhtään mitään, eli silloin kun tehdään aikatauluissa päätöksiä TP-UTVAn puitteissa, niin niitä tehdään, ja Suomi on menossa tähän niin sanottuun Nato-koulutusoperaatioon tässä alkuvaiheessa yhdellä kouluttajalla. Tämä on ihan johdonmukaisesti osa Suomen sotilaallista kriisinhallintaa sekä liittyy Suomen asemaan Naton edistyneenä kumppanina. Ei tässä ole mitään erikoista eikä sinänsä mitään uutta.

Valiokunnan puheenjohtaja Kanerva kysyi EU:n roolista, ja se on aivan tärkeitä. Jos me katsomme EU:n, Irakin ja EUAM:n siviilikriisinhallintaoperaatiota, niin se on hyvin tärkeä osa, ja Suomi oli aloitteellinen aikanaan tämän EU-operaation perustamisessa.

Ja sitten myöskin, jos me aiomme näitä palautuksia saada aikaan, ne täytyy saada EU:n laajuisesti ja sieltä painetta — [Ilkka Kanerva: Kyllä!] olen muun muassa Pariisissa puhunut tästä Ranskan ulkoministerin kanssa — että saadaan kokonaisvaltaisesti, koska irakilaisia pakolaisia ja turvapaikanhakijoita, jotka eivät tule saamaan turvapaikkaa, on muualakin kuin Suomessa. Se täytyy saada. Mutta kun me näemme, mikä on EU:n palautuspolitiikan ja pakolaispolitiikan ja näitten mekanismien tila, niin nyt jokainen sottailee itseeseen, eikä siitä tahdo oikein mitään tulla.

Sitten vielä se, mikä oli edustaja Mäkelältä ihan oikea kysymys: Afganistanin kanssa me aika hyvin onnistuimme ja saimme tämän sopimuksen syntymään. Ruotsilla on sopimus pakkopalautuksista Irakin kanssa. Palautetaanko sinne pakolla ketään, vaikka on sopimus? Ei palauteta, ja tässä on se ongelma. Sen takia meidän täytyy luoda yhteyksiä, täytyy luoda edellytyksiä. Sen takia esimerkiksi tätä suurlähetystä perustetaan, jotta luodaan niitä edellytyksiä ja kasvatetaan sitä luottamusta, jolloin sitten myös pakkopalautukset onnistuvat. Irak ottaa vastaan kaikki vapaaehtoisesti palaavat.

Täällä oli monta muuta kysymystä. Edustaja Urpilainen puhui, joka on muuten erityisedustajani näissä rauhanvälitysasioissa, ja erinomainen erityisedustajana onkin. Hän kävi juuri Etiopiassa, eikä voi sulkea sitä pois, että silläkin oli myönteistä vaikutusta, että Etiopian ja Eritrean välillä on nyt rauha. Kyllä näitä tuloksia tulee. Suomi osallistuu aina kriisinhallintaan. Eli te, edustaja Rinne, voitte olla puoluetoveristanne oikein ylpeä, niin kuin minäkin olen.

Arvoisa puhemies! Nyt meni jo 3 ja puoli minuuttia, mutta pyrin vastaamaan kaikkeen, mitä kysyttiin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 83/2018 vp

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Kiitoksia. — Puhujalista.

17.36 **Tom Packalén ps:** Arvoisa puhemies! Valtioneuvoston selonteko on kaikkiaan varsin hyvä. Operaatio on meidän osaltamme ainakin toistaiseksi pieni. Haluan kuitenkin kiinnittää huomiota muutamiin tekijöihin.

Koska Suomi on osa kansainvälistä operaatiota, meillä ei ole juurikaan päätösvaltaa siihen, mitä joukkoja koulutamme. Näen suurena riskinä, että jos emme katso asioita riittävän pitkäjänteisesti, niin pahimmillaan se voi johtaa siihen, että joukkomme taistelevat joihin itse kouluttamiimme joukkoja vastaan viiden vuoden kuluttua.

Olisi tärkeää, että Irakin tilanne saataisiin stabilisoitua — maa, jossa väestö on entistä enemmän polarisoitunut šiia-, sunni- ja kurdileireihin. Olisi tärkeää, että kansalliset asevoimat olisivat multi-etniset. Etnisesti rakennetut joukot ovat tulella leikkimistä maassa, jossa sisäisen hajoamisen riski on suuri.

Arvoisa puhemies! Suomessa on maailman paras poliisi. Sitä arvostetaan ja siihen luotetaan enemmän kuin mihinkään muuhun organisaatioon Suomessa. Tämä olisi vientituote, jota Irak todella tarvitsisi sotilaiden sijasta.

Haluaisin nostaa esille erityisesti Etelä-Irakissa sijaitsevan Basran tilanteen. Basra on ollut vuoden 2003 sodan jälkeen jatkuvassa myllerryksessä. Alue on käytännössä šiialainen ja alueena varsin omankaltaisensa verrattuna moniin muihin šiia-valtaisiin alueisiin. 2003 miehityksen yhteydessä alueella olleet britit ja sittemmin USA:n joukot ovat joutuneet taistelemaan muun muassa Mahdi-armeijaa vastaan kärsien merkittäviä tappioita.

Basrasta tulleet taistelijat ovat olleet yksi Irakin asevoimien kulmakivistä taistelussa Isisistä vastaan. Nyt kun Isis on sotilaallisesti lyöty, nämä taistelijat ovat palanneet aseineen Basraan. Ottaen huomioon Basran väestörakenteen, jossa 80 prosenttia on alle 30-vuotiaita, alueella on vakava metamfetamiini- ja rikollisuusongelma sekä viimeisenä mutta ei vähäisimpänä ongelmana makean veden puute. Basra sijaitsee Shatt al-Arab -joen varrella lähellä Persianlahden suuta. Koska joki on padottu ylävirran puolella useammasta kohtaa, josta vesi ohjataan maanviljelykseen, tämä on johtanut joen kuivumiseen alajuoksulla. Tämä on taas johtanut suolaisen meriveden nousuun ylävirtaan, mikä on saastuttanut myös pohjaveden. Puhdas makea vesi on välttämätöntä ihmisen selviämiseksi, ja tämän ongelman ratkaiseminen on elintärkeää.

Arvoisa puhemies! Suomella on täysin poikkeuksellista osaamista juuri puhtaan veden ja poliisitoiminnan kehittämisen ja kouluttamisen osalta. Tutustuin juuri suomalaiseen keksintöön, joka toimii aurinkoenergialla ja muuttaa 3 500 litraa suolavettä juomavedeksi tunnissa. Tällaisella teknologialla voisi olla aivan ratkaiseva merkitys alueen turvallisuudessa.

Voisimmeko ajatella, että otamme Basran alueen erityishuomion kohteeksi, niin kehitysavun kuin muunkin avun osalta, ennen kuin alue on uusi konfliktipesäke? On paljon halvempaa ehkäistä konfliktia ennen kuin se leimahtaa liekkiin kuin liekin sammuttaminen sotimalla. Pitäisikö meidän etsiä pitkän aikatahtaimen suunnitelmia, jotka todella tekisivät hyvää koko Basralle ja sitä kautta koko Irakille?

Haluaisin vielä antaa erityisen kiitoksen sille arvokkaalle työlle, jota erityisesti CMI on tehnyt rauhanomaisten ratkaisujen löytämiseksi, niin Irakissa kuin muuallakin maailmassa. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 83/2018 vp

17.41 **Pertti Salolainen kok:** Arvoisa herra puhemies! Nyt on siis tarkoituksena lähettää ensi vuodeksi 80 sotilasta koulutus-, neuvonanto- ja hallintotehtäviin. Me emme ole suinkaan siellä yksin. Siellä on valtava määrä valtioita tässä Yhdysvaltojen johtamassa kansainvälisessä Isilin vastaisessa operaatiossa ja koalitiiossa. Siellä on noin 9 000 sotilasta, ja meidän lisäksi Pohjoismaista ovat mukana myöskin Ruotsi, Norja ja Tanska.

On paljon puhuttu siitä, että Isilillä on enää hallussaan noin 2 prosenttia maan pinta-alasta. Tämä ei ole mikään tärkeä tieto sen takia, että Isil on soluttautunut sinne eri kaupunkeihin ja asutuskeskuksiin, eikä tämä sinänsä pieni 2 prosenttia pinta-alasta ole mitään erityisen raskauttavaa. Aikaisemmin enimmillään Isilillä oli hallussaan 40 prosenttia maapinta-alasta Irakissa.

Irakin tilanne tulee jatkumaan aivan varmasti monia vuosia hyvin epävakana, ei pelkäämään tämän Isilin uhan vuoksi vaan ihan maan sisäisistä ongelmista johtuen. Erityisesti täytyy kiinnittää huomiota tähän šiiä—sunni-vastakohtaisuuteen, joka ei ole millään tavalla leppymässä vaan paikoitellen jopa pahenemassa, niin kuin Basrassa, jossa on myöskin ollut täällä jo mainittuja ekologisia tuhoja viljelysmailla ja juomaveden puute on aivan järkyttävän huutava.

Maa siis tulee säilymään hyvin epävakana, ja paitsi että on tämä šiiä—sunni-vastakohtaisuus, on myöskin tämä Kurdistanin kysymys edelleen ajankohtainen. Siellähän järjestetään vaalit tämän kuun lopussa, ja ne tulevat aika pitkälle viitoittamaan sitten, mihin suuntaan Kurdistan on menossa — kun muistaa sen, että siellä suoritettiin tällainen kansanäänestys itsenäisyydestä, joka osoittautui kyllä hyvin epäonnistuneeksi toimenpiteeksi, koska siitä ei sitten loppujen lopuksi mitään tullut, kun keskushallitus hyvin sotilaallisinkin toimin sitten teki tyhjäksi tämän itsenäisyshankkeen. Mutta kurdit ovat edelleenkin siellä olemassa ja muodostavat ongelman muun muassa siitä syystä, että kurdeilla on edelleen näitä omia aluevaatimuksia näille öljykentille, jotka ovat siellä hyvin hyvin ratkaisevassa asemassa.

No, mitä jos katsotaan tätä sitten ihan Suomen kannalta:

On hyvä, että suomalaiset sotilaat saavat tässä kansainvälistä harjoittelua. Se parantaa joukkojen yhteistoimintakykyä ja tällaista kansainvälistä osaamista, joka on hyvinkin tarpeellista myöskin meidän omista sotaharjoituksissamme täällä Suomessa ja suomalaisen maaperän puolustamisessa. Kansainväliset kysymykset ovat nousemassa yhä tärkeämmiksi. Niin kuin täällä jo mainitsin aikaisemmin, suomalaiset ovat kouluttaneet yli 3 000 sotilasta, joka ei ole vähän, ja koulutustoiminta siis jatkuu.

Tämä Isil on todella hankala vastustaja. Se ei ole pelkästään täällä Irakin alueella, vaan se on levittäytynyt eri puolille maailmaa, ja Isilin johtajat ovat nimenomaan esittäneet kehotuksen siitä, että pitäisi siirtyä myöskin niihin lähtömaihin, joista nämä terroristit ovat lähteneet alun perin sinne Irakiin. Heitähän oli tuhansittain, kymmenintuhansin siinä vakavimmassa vaiheessa. Ja niin kuin täällä jo totesin aikaisemmin, uhkahan on myöskin Suomea koskeva sen takia, että nämä lonkerot ulottuvat eri puolille maailmaa ja myöskin Suomeen, ja suojelupoliisi joutuu tämän asian ottamaan vakavasti huomioon. Täältäkin kannalta on erittäin tärkeätä, että me osallistumme tähän Isilin kaikenpuoliseen tuhoamiseen.

Sitten mitä tulee tähän Suomen rooliin muutenkin, niin Suomesta on palannut sinne vapaaehtoisesti yli 2 000 turvapaikanhakijaa, ja tämä toiminta voi tietysti entistäkin paremmin jatkua, kun tilanne siellä saadaan rauhoitetuksi.

Suomen kannalta on siis erittäin perusteltua olla mukana tässä hankkeessa, ja hyvä, että tämä päätös on ollut meillä yksimielinen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 83/2018 vp

17.46 **Li Andersson vas:** Arvoisa puhemies! Kuten monissa puheenvuoroissa on yhteisymmärryksessä todettu, on tärkeää, että Suomi kantaa kansainvälistä vastuuta ja osallistuu aktiivisesti rauhanturvaamiseen sekä kriisinhallintaan. Irakin turvallisuustilanne on edelleen epävakaa, ja haasteena on Isisiltä vapautettujen alueiden vakauttaminen ja jälleenrakentaminen. On lisäksi tärkeää auttaa Irakia luomaan edellytykset demokraattiselle hallinnolle. Irak tarvitsee hallituksen, joka huolehtii ihmisoikeuksista, pitää kiinni maan vakaudesta, kunnioittaa perustuslakia ja kurdien itsehallintoa.

Tämän valtioneuvoston selonteon mukaan Suomi on vähentämässä joukkojaan turvallisuussektorin koulutusyhteistyöstä Irakissa noin 100 sotilaasta noin 80 sotilaaseen. Tämä on hyvä suunta, ja vasemmistoliitto voi tukea valtioneuvoston selonteon esitystä. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän mielestä on kuitenkin tärkeää, että Suomi ryhtyy nyt kohdentamaan apuaan myös muille sektoreille, kuten jälleenrakennukseen, siviilikriisinhallintaan ja humanitaariseen apuun. Pääpaino tulisi laittaa ei-sotilaalliseen toimintaan.

Arvoisa puhemies! Eduskunnan käsittelyssä on samaan aikaan myös selvitys Suomen osallistumisesta Naton uuteen koulutusoperaatioon Irakissa. Olisi ollut erittäin perusteltua käsitellä Naton uusi koulutusoperaatio samassa selonteossa tämän Irakin-operaation kanssa. Näin ei kuitenkaan ole toimittu, vaikka näitä kahta operaatiota nivotaan kansallisessa valmistelussa selkeästi yhteen ja operaatioilla myös on merkittäviä toiminnallisia liittymäpintoja operaatioalueella. Nyt siis Irakin OIR-operaatio käsitellään selontekona täysistunnossa ja Naton koulutusoperaatio käsitellään vain selvityksenä ulkoasiainvaliokunnassa. Huomionarvoista on myös se, että kummallakaan koulutusoperaatiolla ei ole varsinaista YK:n valtuutusta, ja tämän vuoksi valtioneuvosto on antanut Irakin OIR-operaation kohdalla eduskunnalle sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain mukaisen selonteon. Myös operaation luonne ja olosuhteet ovat puoltaneet selonteon laatimista.

Nato-operaation kohdalla pidämme kuitenkin valtioneuvoston toimintaa ongelmallisena. Tasavallan presidentti ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen ministerivaliokunta linjasivat 10.8.2018, että Suomi osallistuu Naton koulutusoperaatioon Irakissa enintään viidellä sotilaalla, vaikka asiasta ei oltu vielä annettu selvitystä eduskunnalle.

Sotilaallista kriisinhallintaa koskevan hallituksen esityksen 3 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että jos Suomi osallistuisi sotilaalliseen kriisinhallintaan hyvin pienellä, enintään kymmenen henkilöä käsittävällä joukolla, valtioneuvoston olisi annettava asiasta selvitys eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle ennen ratkaisuehdotuksen tekemistä. Näin ei nyt kuitenkaan ole tehty. Lisäksi selvityksessä uuden Nato-operaation tehtävät ja tarkoitus jäävät epäselväksi. Epäselväksi jää myös Naton uuden koulutusoperaation lisäarvo irakilaisjoukkojen kouluttamisessa. Selvityksessä ei myöskään tarkemmin kuvata niitä tehtäviä, joihin suomalaiskouluttajat mahdollisesti osallistuvat myöhemmässä vaiheessa.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän mielestä ei siis ole perusteltua, että Suomi osallistuu Naton uuteen koulutusoperaatioon Irakissa. Eduskunnan saamassa selvityksessä on selkeitä puutteita. Suomen resurssit pienenä maana ovat rajalliset, joten voimavarat tulisi keskittää omiin vahvuuksiin ja huolellisesti valittuihin operaatioihin.

17.50 **Pekka Haavisto vihr:** Arvoisa puhemies! On hyvä, että tämä OIR-operaation jatko antaa mahdollisuuden myös hieman reflektoida koko Irakin tilannetta ja analysoida, millaisessa maassa suomalaiset rauhanturvaajat tällä hetkellä toimivat. Vihreä eduskuntaryhmä kannattaa tätä operaation jatkoa ensi vuodeksi. Kuten täällä on todettu, poliittinen tilanne ja turvallisuustilanne maassa ovat siinä mielessä muuttuneet, että Isil on hyvin pit-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 83/2018 vp

källe lyöty ja eletään sellaista taitekohtaa, jossa pitäisi voida ehkä enemmän keskittyä siten kehityksen muihin edellytyksiin maassa, koulutukseen, nuorten työllistämiseen, naisten asemaan ja niin poispäin.

Täällä keskustelussa on erityisesti mainittu Etelä-Irak ja Basran alue. Tein siellä YK:lle töitä vuonna 2003 Saddam Husseinin kaaduttua, ja oli kiinnostavaa nähdä nämä kuuluisat Mesopotamian suoalueet paitsi ekologisena kokonaisuutena myös tällaisena kulttuurisena alueena. Siellähän asuu tällaisia suoarabeja, jotka veneillä liikkuvat sellaisilta kelluvilta saarilta toisille, ja tämä on hyvin ainutkertainen kulttuurikokonaisuus, jota valitettavasti Saddam Husseinin aikana pyrittiin tuhoamaan, patoamaan joki sillä tavalla, että vedet loppuisivat sieltä suoarabiin alueelta, ja syynä oli se, että nämä olivat Saddamin poliittisia vastustajia. Nyt on ikävä huomata, että täällä Basran alueella on toisenlaiset ekologiset ongelmat. Suolan nousu juomaveden ja kasteluveteen pelloille aiheuttaa ekologisen kriisin ja sitä kautta myöskin yhteiskunnallisen kriisin, ja olen samaa mieltä, että tähän pitäisi kiireesti puuttua. Tässä varmasti yhteistyö YK:n ja YK-järjestöjen kanssa on Suomelle myös tärkeää.

Sellainen asia, jota myöskin on hyvä tässä yhteydessä tarkastella, on koko Irakin nykyinen koheesio. Jos katsoo näitä pohjoisen kurdialueita, peshmerga-joukkoja, joita olemme siellä tukeneet, Irakin keskushallintoa Bagdadissa ja sitten vaikkapa Etelä-Basraa, niin voi tietysti kysyä, että millä eri elementeillä maan koheesio säilytetään, ja tämä koheesio on tietysti hyvin tärkeä turvallisuuden kannalta. Taannoin näimme tilanteen, jossa myöskin peshmerga-joukkojen ja Bagdadin välillä alkoi olla jo sotilaallistakin jännitettä. Sellainen tilanne, jossa Suomi tukee osapuolia, jotka sitten taistelisivat keskenään, ei tietenkään ole millään tavalla mahdollinen.

Ehkä vielä, arvoisa puhemies, sellainen reflektio menneeseen, että tietysti tämä nyt käsillä oleva tilanne antaa myös aiheen kysyä, mitä on tehty väärin Irakissa alkaen sieltä vuodesta 2003 Saddam Husseinin kaatumisesta. Irakissahan kansainvälinen yhteisö, pitkälti tietysti USA:n vetämänä, valitsi sen linjan, että vanhat Saddam Husseinin kannattajat, Baath-puolueen jäsenet, hyvin pitkälle eristetään yhteiskunnasta. He menettivät toimensa, virkansa, armeija puhdistettiin näistä Saddam Husseinin kannattajista. Monet kysyivät siten sen jälkeen, että mitähän mahtaa tapahtua näille ihmisille. Kun sitä vastausta aikamme odotimme, niin kävi niin, että osa tällaisista vanhoista arabisosialisteista radikalisoitui ja heistä tulikin tämän Isil-liikkeen kannattajia. He tarttuivat aseeseen sitten kokonaan toisenlaisessa kontekstissa. Mielestäni kansainvälinen yhteisö voisi tästä myöskin oppia jotakin siitä, miten ihmisiä konfliktien jälkeen integroidaan järjestelmään ja miten tällainen paise, kun se synnytetään, purkautuu sitten jotakin kautta, jos ihmisistä tulee ikään kuin kelvottomia omaan yhteiskuntaansa ja he kokevat siinä olevansa osattomia tai syrjittyjä, oli heidän taustansa mikä tahansa.

Tänä päivänä tietysti, arvoisa puhemies, kun katsoo Irakin vaalin tulosta, miettii, miten esimerkiksi tämä al-Sadrin politiikka sitten nimenomaan suhteessa länteen tulee asettumaan. Hänhän on hyvin lännenvastaisilla teemoilla aikanaan saanut kannatusta, ja tietysti, kun me teemme operaatiota, jossa länsimaat, Suomikin, ovat mukana, täytyy toivoa, että tällaista ylimääräistä vihanpitoa länttä kohtaan ei maassa esiinny. Se loisi meidänkin sotilaillemme ylimääräisen turvallisuusriskin.

17.55 Mika Kari sd: Arvoisa herra puhemies! Aikaisemmassa puheenvuorossani lopetin toiveeseen ja ajatukseen siitä, että Suomi kokoaisi täällä parlamentissa, eduskunnassa,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 83/2018 vp

myös tällaista poliittista näköä sille, mikä on Suomen tapa osallistua kansainväliseen erilaisten yhteiskuntien romahtamisen jälkeiseen jälleenrakennuksen tilaan, siis sotilaallisin toimin pysäyttäen sotatoimien etenemisen ja sen jälkeen jälleenrakennustyöhön ja niin edelleen. Yksi osa tätä ketjua on tietenkin se humanitäärinen työ, jota tehdään kehitysyhteistyövaroilla. Viittasin aikaisemmin siihen, että varsin iso osuus, tai hyvinkin iso, oliko 40 prosenttia, leikattiin tämän hallituksen toimesta kehitysyhteistyövaroja, juuri niitä rahoja, joilla yhteiskuntaa pyritään auttamaan siinä yhteiskunnan herkässä vaiheessa nousemaan jaloilleen, hoitamaan asioita mahdollisimman itsenäisesti myös itse.

Tämän hallituksen aloittaessa myös hallitus asetti tavoitteekseen, että Suomella on maailmalla 90 suomalaista rauhanturvaajaa. Kuitenkin varsin nopeasti hallitus joutui lähettämään erilaisiin savuaviin paikkoihin suomalaisia rauhanturvaoperaatiosotilaita, ja on ihan perusteltua ja ymmärrettävää, että näin joudutaan tekemään. Mutta minun mielestäni tämänkin oli osoitus siitä, että Suomi ei ollut kovin hyvin valmistautunut siihen tilanteeseen, että meidän pitää lähettää resursseja puolustushallinnolta, ulkoasiainhallinnolta, sisäministeriön puolelta ja niin edelleen. Kun puhutaan kuitenkin näissäkin rahoissa kymmenistä miljoonista euroista, niin olisi hyvä, että meillä olisi selkeämpi yhteinen parlamentaarinen käsitys siitä, mikä on se Suomen kontribuutio maailman erilaisiin konflikteihin, mitkä ovat ne työkalut, joilla me maailmalla voimme olla liikkeellä.

Sitten viitataan vielä tuohon puolustusvaliokunnan lausuntoon tästä Nato-koulutusoperaatiosta. Se osaltaan kyllä alleviivaa sitä, mitä äsken sanoin. Elikkä myös tänne lausuntoon on ihan yksimielisesti kirjattu näkemys siitä, että tämän Nato-koulutusoperaation tarkoitukset jäävät hieman hämäräksi, mitä viime kädessä tällä operaatiolla Suomen puolelta pyritään tavoittelemaan. Siinä onkin valiokunnan yhteinen toive siitä, että valiokuntaa tullessaan informoimaan välittömästi sen jälkeen, kun tästä on jonkunlainen käsitys. Me emme voi mennä näihin operaatioihin hiipien.

17.57 Aila Paloniemi kesk: Puhemies! Eduskunta käsitteli nyt jo neljättä kertaa selonteon muodossa Suomen osallistumista Isilin vastaiseen toimintaan ja Irakin vakauttamiseen. Operaatio lähti liikkeelle Irakin ulkoministerin pyynnöstä YK:n pääsihteerille saada maansa avuksi koulutus- ja materiaalitukea Isilin vastaisessa toiminnassa. Kyseessä on laaja operaatio, jossa ovat mukana kaikki Pohjoismaat ja EU-maat. Operaatio on tuottanut tulosta: Isilin hallussa on enää 2 prosenttia Irakin pinta-alasta. Ulkoasiainvaliokunnan asiantuntijakuulemisissa tuli kuitenkin selkeästi esiin se, miten järjestö edelleen muodostaa merkittävän uhan niin Irakin kuin kansainvälisellekin turvallisuudelle. Vakauttamistyötä on siis jatkettava.

Koulutus- ja neuvonantotoiminnalla kehitämme Irakin ja Irakin Kurdistanin turvallisuusjoukkojen omaa kykyä torjua Isil ja tuemme alueellisen vakauden ja turvallisuuden vahvistamista. Operaation jatkuminen on tärkeää terrorismin kasvualustan kitkemiseksi ja maan elinolosuhteiden parantamiseksi. Suuria ongelmia esiintyy erityisesti Etelä-Irakissa. Etelä-Irakin heikko ekologinen tilanne näkyy suolapitoisena saastuneena vetenä ja meriveden nousuna yhä syvemmälle sisämaahan, minkä seurauksena asukkailla on pula kelvollisesta juomavedestä ja myös ruuasta, kun maatalouden toimintaedellytykset heikkenevät koko ajan. Heikot julkiset palvelut, vesi- ja sähköongelmat ja työttömyys aiheuttavat levottomuuksia ja humanitaarisen kriisin uhkaa.

Irakin vakauttaminen on nyt taitekohdassa. Sotilaallisen kriisinhallinnan ohella tarvitaan yhä enemmän yhteiskunnan vakauttamista mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Se

Pöytäkirjan asiakohta PTK 83/2018 vp

tarkoittaa muun muassa infrastruktuurin kunnostamista, taloudellisen toiminnan elvyttämistä, Irakin ammatillisen koulutuksen kehittämistä ja poliisien kouluttamista. Suomella on erityistä annettavaa siviilikriisinhallinnassa. Suomi osallistuu viidellä poliisikouluttajalla Isilin vastaisen koalition poliisikoulutukseen ja kahdella asiantuntijalla EU:n siviilikriisinhallintaoperaatioon, jolla tuetaan turvallisuussektorin uudistamista.

Pääpaino Irakin vakauttamisessa siirtyy asteittain kriisinhallinnasta ei-sotilaalliseen toimintaan, kuten täällä on jo moneen kertaan sanottukin. Siksi on tärkeää kehittää yhteyksiä ja suhteita Irakiin laaja-alaisesti. Suomi pyrkii avaamaan suurlähetystön Bagdadiin ensi vuoden aikana. Taloussuhteiden ja kaupan elvyttäminen sekä osallistuminen maan jälleenrakennukseen tarjoavat myös Suomelle uusia mahdollisuuksia.

Kansainvälisen yhteisön pitkäaikainen ja laaja tuki Irakin vakauttamiseksi ei onnistu, ellei Irak itse kykene ottamaan suurempaa roolia ja vastuuta maansa kehittämisestä. Poliittinen vakaus on maan olojen kehittämisessä tietenkin avaintekijä. Irakissa siis pidettiin parlamenttivaalit toukokuussa, ja äänestysprosentti jäi kovin alhaiseksi, eikä maassa ole vielä toimintakykyistä hallitusta. Toki kaikki tiedämme, että Irakin poliittinen tilanne on erittäin monimutkainen, mutta toivoa sopii, että mahdollisimman nopeasti Irak saisi toimintakykyisen hallituksen yhteiskunnan vakauttamiseksi ja maan eri osien elinolosuhteiden kehittämiseksi.

On tärkeää, että jatkossakin Irakin operaatioon osallistumisesta päätetään selontekomenettelyllä. Eduskunnan valiokuntakäsittely antaa mahdollisuuden perehtyä kunnolla maan turvallisuustilanteeseen, kokonaisvaltaiseen vakauttamiseen ja Suomen rooliin operaatiossa. Suomi osallistuu Irakin vakauttamiseen omiin vahvuuksiinsa nojaten ja kansainvälisen vastuunsa kantaen.

18.02 Veera Ruoho kok: Arvoisa puhemies! Kiitän valtioneuvostoa selonteosta eduskunnalle Suomen osallistumisen jatkamisesta turvallisuussektorin koulutusyhteistyössä Irakisssa. Selonteossa on kattavasti käsitelty asiaa, esimerkiksi niin, että antamalla koulutusta muille kehitämme myös omaa puolustuskykyämme, ja sitten taas on toisaalta tämä kokonaisvaltainen lähestymistapa.

Arvoisa puhemies! Se on tosiaan haaste, miten organisoida EU:n ja jäsenvaltioiden kokonaisvaltainen kriisinhallinta. Tästä on erilaista kirjallisuutta, muun muassa Svenja Post on nostanut niitä eri ulottuvuuksia, että miten se on tosiaankin haasteellista. Täällä on jo tullut puheenvuoroissa esiin sitä, mikä taitaa olla Suomen näkemys, että kukin jäsenvaltio keskittyisi niihin omiin vahvuuksiinsa, ja meillähän se sitten käytännössä tarkoittaisi varmaan juurikin tätä koulutusvientä, naisten ja tyttöjen oikeuksien ja aseman parantamista ja nykyään erittäin keskeiseen rooliin nousutta ympäristöosaamista. Mutta tietysti sitten olennaista on, miten tämä koordinoidaan, että kukin maa sitten keskittyy niihin parhaimpiin osaamisalueisiinsa.

Ihan lopuksi vielä nostaisin semmoisen huomion, mikä tänään tuli keskustelussa useampankin kertaan: näiden meidän omien kriisinhallintatoimijoiden oma turvallisuus. No, ensinnäkin se on tietysti tärkeää, että meidän sotilaat tai siviilikriisinhallinnan erityisosaajat eivät haavoitu tai menehdy operaatioissa, ja siinä on tietysti meille poliitikoillekin käytännössä aivan mahdoton tehtävä perustella sitä, jos turvallisuus heikkenee niin, että lähtee tulemaan sinkkiarkuissa omia naisia ja miehiä takaisin sieltä. Sitä on sitten vaikea jatkossa selittää kenellekään.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 83/2018 vp

18.04 **Lea Mäkipää sin:** Arvoisa puhemies! Tällä hetkellä Suomi osallistuu OIR-operaatioon, joka on Yhdysvaltain johtama usean maan välinen koalitio ja jonka toiminta käynnistyi vuonna 2014. Siihen osallistuu 26 maata noin 9 000 sotilaan voimin. OIR-operaation tehtävänä on koordinoida ja tehostaa Isilin vastaista kansainvälistä yhteistyötä. Suomalaisen kokonaisvahvuus operaatioissa on tällä hetkellä maksimissaan 100 henkilöä.

Kansainvälinen koalitio antaa sotilaallista tukea Isilin vastaiseen toimintaan, ehkäisee vierastaistelijoiden lähtöä konfliktialueille, pyrkii tyrehtyttämään kapinallisten ja terroristien rahoituskanavat sekä heikentämään ääri-islamilaista ideologiaa. Lisäksi operaation tavoitteena on alueen humanitaarisen kriisin lievittäminen. Suomelle Irakin vakauttaminen on erityisen tärkeää, sillä merkittävä osa Suomeen tulleista pakolaisista on Irakista.

Toiminnan lähtökohtana on, että kukin maa päättää itse, minkälaista tukea se antaa. Suomalainen kriisinhallintajoukko Irakissa muodostuu kouluttajaosastosta, suojausosastosta sekä esikunta- ja tukiosastosta. Suomalaiset kouluttavat Irakin turvallisuusviranomaisia kurssimuotoisesti koulutustukikohdissa eri puolilla Pohjois-Irakia ja osallistuvat koulutus- ja neuvontatoimintaan Pohjois-Irakin lisäksi myös muualla Irakin alueella.

OIR-operaatio poikkeaa muista Suomen käynnissä olevista kriisinhallintaoperaatioista. Joukkojen asemaa Irakissa ei määritä yhteinen kansainvälinen sopimus alueella, vaan toiminta perustuu niin sanottuun Suomen ja Irakin väliseen noottien vaihtoon. Suomi on osallistunut operaatioon vuodesta 2015 lähtien. Suomen osallistuminen on päättymässä tämän vuoden lopussa, mutta kesäkuulla linjattiin, että OIR-operaatiota jatketaan ensi vuoden loppuun saakka 80 sotilaan vahvuudella.

Selonteossa tuodaan esille, ettei operaatioon osallistujilla ole yhtäläisiä voimankäyttö-sääntöjä vaan kukin maa antaa joukoilleen omat sääntönsä. Näin on myös Suomen osalta. Suomen joukkojen osalta mahdollinen voimankäyttö perustuu kansainvälisen oikeuden tunnustamaan yksilön itsepuolustus-oikeuteen.

Arvoisa puhemies! Viime heinäkuussa Naton huippukokouksessa päätettiin perustaa sen johtama vastaava koulutusoperaatio. Tavoitteena on luoda kestävä kansallisen turvallisuuden rakenteet maan vakauden ylläpitämiseksi. Tasavallan presidentti ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen ministerivaliokunta UTVA linjasivat 10. elokuuta, että Suomi osallistuu Naton uuteen koulutusoperaatioon Irakissa yksittäisillä esikuntaupseereilla ja kouluttajilla. Määrään sisältyisi enintään viisi sotilasta, joista ensimmäinen esikuntaupseeri aloittaisi tehtävissään ensi vuoden alusta. Nuo viisi sotilasta Naton uudessa koulutusoperaatioissa sisältyvät edelliseen määrään.

Naton johtama koulutusoperaatio keskittyisi Irakin sotilaskouluttajien kouluttamiseen ja maan turvallisuussektorin reformin edistämiseen sekä ansarajähteiden raivaamiseen. Joukon vahvuus olisi noin 580 sotilasta. Joukot tukeutuisivat OIR-operaation tukikohtien omasuojaan ja huoltoon. Näillä molemmilla koulutusoperaatioilla on yhteinen tavoite ja liityntäpinta edelleen osin sekasortoisessa Irakissa.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Edustaja Vanhanen, valiokunnan puheenjohtaja.

18.09 **Matti Vanhanen kesk:** Arvoisa puhemies! Haluan vain käyttää lyhyen puheenvuoron liittyen juuri tähän valmistelussa olevaan Nato-koulutusoperaatioon, josta edustaja Mäkipääkin äsken puhui, kun täällä aikaisemmin annettiin ymmärtää, että tässä olisi joku epäselvyys sen käsittelyssä. Se on eduskunnan käsittelyssä aivan normaaliin tapaan. Juuri

Pöytäkirjan asiakohta PTK 83/2018 vp

tällä hetkellä siitä on valtioneuvosto antanut selvityksen, ja ulkoasiainvaliokunta tulee siihen vastaamaan normaalissa aikataulussa.

Olisi tietysti ollut hyvä, jos nämä kaksi, voisi sanoa, toisiinsa tietyllä tavalla liittyvää operaatiota olisivat olleet yhdessä ja samassa käsittelyssä, mutta aivan niin kuin Mäkipää äsken totesi, tämä OIR-operaatiopäätös on tehty kesäkuun alussa, ja olisi ollut hieman outoa, jos tasavallan presidentti ja hallitus olisivat jääneet odottamaan kaksi kuukautta linjauksen tekemistä siitä vain sen takia, että tiedettiin, että Natossa on mahdollisesti harkinnassa tai valmisteilla koulutusoperaatio, johon Suomi osallistuu ehkä yhdellä kahdella, korkeintaan viidellä sotilaalla.

Mutta siis se selvitys on normaalisti meidän käsittelyssämme, ja siihen aikanaan ulkoasiainvaliokunta ottaa kannan.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi valtioneuvoston selonteon VNS 4/2018 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.